

מציל עצמו בממון חברו / ס:

תוכן:

פתיחה

שיטת רש"י

שיטת תוספות

מחלוקת הרמב"ם והראב"ד

סיכום

פתיחה

הגמ' (ס:) אומרת:

"ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער: ויבקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבור בית לחם אשר בשער (שמואל ב כג, טו-טז) מאי קא מיבעיא ליה?... רב הונא אמר גדישים דשעורים דישאל הוה דהוה מטמרי פלשתים בהו וקא מיבעיא ליה מהו להציל עצמו בממון חברו שלחו ליה אסור להציל עצמו בממון חברו אבל אתה מלך אתה (ומלך) פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו... בשלמא למאן דאמר למקלי היינו דכתיב ויתיצב בתוך החלקה ויצילה (שמואל ב כג, יב)... בשלמא למ"ד הני תרתי היינו דכתיב ולא אבה דוד לשתותם (שמואל ב כג, טז) אמר כיון דאיכא איסורא לא ניחא לי... ויסך אותם לה' (שמואל ב כג, טז) בשלמא למ"ד הני תרתי משום דעבד לשם שמים..."

הגמרא מפרשת את הפסוקים בשמואל שמדברים על גבורת גיבורי דוד, אנחנו נתמקד במאמר זה בשיטת רב הונא שמפרש את הפסוק "ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער" (שמואל ב כג, טו) בכך שדוד הסתפק "מהו להציל עצמו בממון חברו?" וגיבוריו הלכו לשאול בסנהדרין ואלו פסקו שאסור לכל אדם אבל לדוד מתוקף תפקידו כמלך מותר מדין "מלך פורץ לו גדר".

נחלקו הראשונים בהבנת דברי הגמרא, מה הכוונה שאסור להציל עצמו בממון חברו.

שיטת רש"י

רש"י (ד"ה ויצילה) כותב: "שלא ישרפוה הואיל ואסור להציל את עצמו בממון חברו". לכאורה רש"י מפרש כפשט הגמרא, שגם במקרה של פיקוח נפש, מלחמה, שהיו פלישתים מתחבאים בתוך גדישים של ישראל כדי לפגוע בחיילי דוד, אסור להציל עצמו בממון חברו ולשרוף את הגדישים, כלומר אסור להציל עצמו ממיתה אם זה יזיק לממון חברו.

שאלה מתבקשת על רש"י היא שהרי אין דבר שעומד בפני פיקוח נפש חוץ משלוש עברות חמורות ע"ז ג"ע וש"ד, ולמה שיהיה אסור להציל עצמו מפיקוח נפש בממון חברו?!

אפשר לומר בפשיטות שרש"י סובר כשיטת ר' מאיר אליבא דרב חסדא בכתובות (יח: - ט.). וכשיטת הירושלמי בשבת ובע"ז, ונבאר:

המשנה בכתובות (יח:) אומרת:

"העדים שאמרו כתב ידני הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנים".

והגמרא מביאה ברייתא: "תנו רבנן אין נאמנים לפוסלו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נאמנים". והגמרא מחפשת מה הטעם שבמקרה שאומרים אנוסים היינו לא נאמנים אליבא דר"מ, ומביאה הגמרא את דברי רב חסדא:

"אמר רב חסדא קסבר ר"מ עדים שאמרו להם חתמו שקר ואל תהרגו יהרגו ואל יחתמו שקר. אמר ליה רבא השתא אילו אתו לקמן לאמלוכי אמרינן להו זילו חתומו ולא תתקטלון דאמר מר אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים בלבד השתא דחתמו אמרינן להו אמאי חתמיתו אלא טעמא דר"מ כדרב הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו".

רואים שרב חסדא הבין שחתמת שקר בשטר שע"י אפשר להוציא ממון זה נכנס גם לגדר של ייהרג ואל יעבור. והרמב"ן שם מביא איכא דאמרי סוברים ששיטת ר"מ זה ברייתא חיצונית¹:

"ואיכא דאמרי, רב חסדא אמר, קסבר ר' מאיר מדינא נמי יהרגו ואל יחתמו שקר, לפי שנמצא בברייתא חיצונית, ג' דברים אין עומדים בפני פיקוח נפש אלו הם עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים ר' מאיר אומר אפילו הגזל".

והירושלמי (ע"ז ב, ב וכן שבת ד, ד) כותב:

"לא סוף דבר שאמר לו הרוג את איש פלוני אלא אמר לו חמוס איש פלוני".

ומפרש פני משה:

"לא סוף דבר לאו דוקא בשאמר לו הרוג את פלוני ואני אניחך. אלא אפילו אמר לו חמוס ממנו של פלוני ואניחך אסור להציל נפשו בממונו של פלוני".

אנחנו רואים די במפורש שיש הסוברים שאיסור גזל לא דוחה פיקוח נפש וגם הוא כלול בדיני יהרג ואל יעבר, ולכאורה זה פלא שהרי בכל מקום כתוב שאין דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא ג' עברות בלבד. אולי ההסבר הוא שגזל זה חלק משפיכות דמים, שאדם שגזל מחברו הוא הורג אותו ממש, הוא לוקח ממנו את 'מטה לחמו', 'אביזריהו דרציחה ממש', שהרי 'כל הגוזל את חברו כאילו נוטל את נפשו' וכמו שכתוב אצלנו במסכת (ק"ט):

"א"ר יוחנן כל הגוזל את חבירו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו שנאמר כן ארחות כל בוצע בוצע את נפש בעליו יקח ואומר (ירמיה ה-יז) ואכל קצירך ולחמך בניך ובנותיך ואומר (ויאל ד-יט) מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם ואומר (שמואל ב כא-א) אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים מאי ואומר וכו' נפש דידיה אבל נפש בניו ובנותיו לא ת"ש בשר בניו ובנותיו".

במקרה זה נוסף גם 'מאי חזית דדמא דידך סומקא טפי'. ולפי"ז 'אסור להציל עצמו בממון חברו' כפשוטו. אולם קצת קשה להעמיד שרש"י פירש את הסוגיא אליבא דיחיד, ועוד שבירושלמי זה מחלוקת המפרשים 'פני משה' ו'קרנן העדה' האם מדובר בכל מקרה או שיש גם חשש שאדם יעמוד על ממנו ויגיעו לשפיכות דמים (וגם אפשר לחלק בין סכנה של אדם פרטי לבין סכנה של כלל ישראל).

אפשר לומר כהסבר תוספות רבינו פרץ, רבינו פרץ (ד"ה אסור) כותב: "... מה שאמר אסור להציל פירוש והוא שיכול להציל ע"י דבר אחר...". זו הייתה כוונתו של רש"י, שבסיפור של דוד המלך, היה אפשר להציל

¹ וכ"כ הרשב"א בשם י"מ, הרא"ה בשם י"א, ובחידושי קרשקש בשם י"מ.

ע"י דבר אחר, עובדה שבסופו של דבר "ויצילה" ולא שרפו את הגדישים, אבל במקרה שא"א להציל ע"י דבר אחר מודה רש"י שמותר להציל עצמו ע"י ממון חברו.

שיטת תוספות

תוספות (ד"ה מהו) כותב: "איבעיא ליה אי חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פיקוח נפש". תוספות בשונה מרש"י מסיט את הדיון מהמעשה עצמו, שברור לו שמותר, הרי אין דבר שעומד בפני פיקוח נפש, וכל השאלה היא האם חייב או פטור?² וכן פירש הרא"ש (סימן יב):

"אבל לא איבעיא אי שרי למיקלינהו להצלת ישראלים, שמילתא דפשיטא היא, שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא שלוש עברות, אלא הכי איבעיא ליה מהו למקלינהו אדעתא דליפטר מתשלומים ואמרו ליה אסור להציל עצמו בממון חברו אדעתא דליפטר מתשלומים אלא יציל עצמו וישלם". דוד המלך שואל את הסנהדרין, האם מותר להציל עצמו ולהיפטר מתשלומי הנזק, וענו לו ש'אסור להציל עצמו בממון חברו' ולהפטר מתשלום, אלא יציל עצמו מפני פיקוח נפש וישלם אח"כ. ולכאורה ק"ק, הרא"ש סותר עצמו, הרי בהתחלה אמר שאין דבר שעומד בפני פיקוח נפש, א"כ למה אם רוצה להציל עצמו על דעת שלא לשלם, אסור להציל, הרי זה פיקוח נפש?! ואולי אפשר לומר שברור לכ"ע שאין דבר שעומד בפני פיקוח נפש, ולכן מותר להציל עצמו בממון חברו. אמנם אם אותו ניצול חושב להציל עצמו ולא לשלם עליו לדעת שהוא עושה מעשה אסור (המחשבה לא לשלם היא מחשבת גזילה), ובסופו של דבר הוא יצטרך לשלם, ונראה שאפשר לדייק זאת מתוך דבריו: "ואמרו ליה אסור להציל עצמו בממון חברו אדעתא דליפטר מתשלומים אלא יציל עצמו וישלם". כלומר אין אפשרות להינצל ולא לשלם, ואין אפשרות לא לשלם ולא להינצל, אלא יש על אותו אדם חובה להינצל שהרי אין דבר שעומד בפני פיקוח נפש, וגם חובה לשלם.

וכן כותב הי"ש: "אדרבה מחוייב, ואם לא מתחייב בנפשו". וכן פוסקים הטור והשו"ע (סימן שנט). לפי הסברם מה היה הספק של דוד? למה שלא ישלם? לכאורה דוד המלך הסתפק האם פיקוח נפש נכנס בגדר 'הותרה' וא"כ יפטר מתשלומי הנזק (שאינו כאן כל גדר של מזיק), או שזה גדר 'דחוויה' וחייב על הנזקים.³

עונים לו הסנהדרין "אסור להציל עצמו בממון חברו" דהיינו במקום שאפשר להציל ע"י דבר אחר אסור להציל עצמו בממון חברו,⁴ ומזה הבין דוד שזה גדר של 'דחוויה'. לפי זה מובן למה דוד שאל אם בסוף לא עשה כמו שפסקו לו, דוד רצה לעשות כמו כל אדם ולא לקבל 'פריבילגיות' של מלך, אם לכל אדם זה 'דחוויה' וצריך לשלם אז גם הוא ישלם, אבל אם לכל אדם זה 'הותרה' ופטור מתשלומים, גם הוא יפטר מתשלומים ('כיון דאיכא איסורא לא ניחא לי').

² הפנ"י מעיר, לכאורה זה הצלת כל ישראל, ולפלישתים היה דין רודף, והמציל מיד הרודף פטור, אפילו אם שבר כלים של מישהו אחר, א"כ במה דוד הסתפק? ומתריך שגם דוד עצמו היה בסכנת חיים, ואין את הסברא של הצלה מיד רודף, שאם יחייבו אותו לשלם אף אחד לא ירצה להרוג את אותו רודף, אבל כאשר דוד המלך בעצמו נמצא בסכנה אין חשש שהוא לא יציל עצמו, ולכן שאל אם צריך לשלם או לא.

³ וכן כתב גליוני הש"ס.

⁴ וכן כותב במפורש תור"פ.

ואפשר להסביר באופן שונה, דוד המלך הסתפק לפי הבנת תוספות, האם פיקוח נפש נחשב אונס ויפטר מהתשלומים (כדעת תוס' כז), או שפיקוח נפש לא נחשב לאונס או לכל הפחות לא אונס גמור, ויתחייב על הנזקים, ועונים לו ש'אסור להציל עצמו' דהיינו פיקוח נפש לא הוא אונס גמור, ויתחייב בתשלומים. והסברה לחלק שאונס זה שהאדם נפעל נגד רצונו לעומת פיקוח נפש שהאדם מרגיש סכנה לחייו והוא בוחר מה לעשות כדי להינצל והפעולה היא רצונית לאדם והוא מעוניין בה.

אבל ק"ק לפירוש תוס' מאי 'ויצילה', הרי לתוס' מותר לשרוף, רק שצריך לשלם? עונה ה'בית אהרן', שצ"ל שגם תוספות מעמידים במקרה לפני ששרף (כרש"י), ושאל האם אפשר לשרוף על דעת שיפטר מתשלומים, כמו שהרא"ש פירש, ודוד 'הצילה' ושרף ע"מ לשלם. 'ויצילה' לפי"ז שהוא אמר לבעל הגדיש שהוא שורף ע"מ לשלם.

אבל קשה שהרי גם אם לא היה מודיע לבעלים היה משלם, ומה ההצלה בזה שהודיע לבעלים? ועוד לפי הבנת תוס' והרא"ש, מה היה דחוף לדוד המלך באמצע הקרב לשלוח שליחים לסנהדרין, לשאול אותם אם חייב לשלם, או אם יכול לשרוף בלי לשלם? שישורף ואח"כ יברר אם צריך לשלם או לא, הרי הוא מלך, לא חסר לו כסף?

ניתן להסביר את העומד מאחורי השאלה באופן שונה וע"פ סדר הפסוקים בשמואל (שמואל ב, כג, יא-יז):
 "ואחריו שמא בן אגא הררי ויאספו פלשתים לחיה ותהי שם חלקת השדה מלאה עדשים והעם נס מפני פלשתים: ויתיצב בתוך החלקה ויצילה ויך את פלשתים ויעש ה' תשועה גדולה: וירדו שלשה מהשלישים ראש ויבאו אל קציר אל דוד אל מערת עדלם וחית פלשתים חנה בעמק רפאים: ודוד אז במצודה ומצב פלשתים אז בית לחם: ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבאר בית לחם אשר בשער: ויבקעו שלשת הגברים במחנה פלשתים וישאבו מים מבאר בית לחם אשר בשער וישאו ויבאו אל דוד ולא אבה לשתותם ויסך אתם לה': ויאמר חלילה לי ה' מעשתי זאת הדם האנשים ההלכים בנפשותם ולא אבה לשתותם אלה עשו שלשת הגברים".

מהפסוקים עולה שהמעשה של הצלת הגדישים שלא ישרפו היה לפני שדוד שאל את הסנהדרין, ואפשר להסביר ע"פ זה שבמציאות לא שרפו, וגיבורי דוד הרגו את הפלשתים מבלי לשרוף את הגדישים, וזה 'ויצילה'; ומתוך המקרה הזה התעורר דוד לשאול האם הם עשו נכון או לא? אם מציל עצמו בממון חברו מותר מדין 'הותרה' או מדין 'דחויה'.

זה שאלה שמשפיעה להמשך המלחמה, האם מותר לשלוח גיבורים להיכנס למצבי סכנה במקום לשרוף ממון חברו, אם מציל עצמו בממון חברו מותר מדין 'הותרה' אז אסור להכניס עצמך למצב של פיקוח נפש, אבל אם מציל עצמו זה 'דחויה', אולי כן יהיה מותר להיכנס למצב של פיקוח נפש. וכך יובן המשך דברי הגמרא שאמרה, 'ולא אבה דוד לשתותם' שאמר 'כיון שאיכא איסורא לא ניחא לי' (אם כל השאלה זה האם צריך לשלם או לא, קצת דוחק להעמיד שלא ניחא לי להיפטר ולא לשלם), שלא היה ניחא לדוד לשרוף כי זה 'דחויה', כאשר יכול להציל ע"י גיבוריו.

מחלוקת הרמב"ם והראב"ד

הרמב"ם (חובל ומזיק ח, ב) כותב:

"אם אנסוהו ועובדי כוכבים או ישראל אנס להראות והראה הרי זה פטור מן התשלומין. ואם נשא ונתן ביד אף על פי שהוא אונס חייב לשלם. שהמציל עצמו בממון חברו חייב לשלם".

ובהלכה ד' כותב:

"נשא ממון חברו בידו ונתנו לאנס חייב לשלם מכל מקום. אף על פי שהמלך אנסו להביא".

הרמב"ם מחלק בין מקרה בו הראה את ממון חברו שפטור (אולי מטעם גרמא) לבין מקרה בו הביא את ממון חברו, נשא ונתן ביד, שחייב (שהו מעשה בידיים), וכותב במפורש שהמציל עצמו בממון חברו חייב. לפי"ז הרמב"ם לכאורה סובר כתוספות, שהמציל עצמו בממון חברו פשוט שחייב לשלם (כי לשרוף את הגדישים הו מעשה בידיים), וענו לו 'אסור' היינו כיון שיכול להינצל ע"י דבר אחר כתור"פ, או כרא"ש שאסור להציל עצמו שלא ע"מ לשלם.

הראב"ד (בהשגות הלכה ד) חולק וכותב:

"א"א גם בזה ע"ד הרב הוא הולך ואין הגאון מודה לו וכן הדין שאין לך דבר עומד בפני פיקוח נפש ומאין

מתחייב לו שימות בשביל ממון חברו הואיל וייחדו לו בפירוש וכבר הרחבנו בדברים האלו בפ"ב ב"ק".

הראב"ד הבין ברמב"ם בשונה ממה שאנחנו הבנו, שהמציל עצמו חייב היינו שאסור להציל עצמו בממון חברו, והיינו כשיטת רש"י, ומשיג עליו שהרי אין דבר שעומד בפני פיקוח נפש. וקשה איך הראב"ד הבין ברמב"ם ש'חייב' היינו 'אסור'? הרי תוספות סובר שחייב לשלם ומותר לו להציל את עצמו.

ה'אבן האזל' מתרץ שהראב"ד הולך לשיטתו והרמב"ם הולך לשיטתו. הראב"ד סובר שכאשר המעשה מותר מדין פיקוח נפש, אז גם פטור מהתשלומים דהיינו 'הותרה', ואילו הרמב"ם סבר שגם אם מותר לעשות את המעשה מדין פיקוח נפש, את התשלומים הוא חייב לשלם דהיינו 'דחוויה'. כלומר, הרמב"ם והראב"ד נחלקו האם ההיתר של פיקוח נפש זה היתר מדין 'הותרה' או מדין 'דחוויה', וכמו שמצינו שנחלקו בזה בהלכות שבת. הרמב"ם (שבת ב, א) כותב: "דחוויה היא שבת אצל פיקוח נפש כשאר כל המצוות"⁵. לעומת זאת, הר"ן ביומא מביא שנשאל הראב"ד מה הדין כאשר יש בשבת חולה מסוכן שצריך לאכול תרנגולת: האם עדיף שגוי יהרוג אותה ויעבור החולה על איסור לאו של נבלה או שישאל אתה ויעבור על איסור מלאכה בשבת שדינו סקילה. הראב"ד השיב שעדיף שישאל אתה, ומוכח שהבין ששבת הותרה אצל פיקוח נפש וממילא אין איסור בשחיטה.

האבן האזל מביא ראייה לראב"ד שב'הותרה' פטור מלשלם מכך שדין תשלומים נובע מדין 'רשעה' (על רשעה אחת אתה מחייבו ולא על שתי רשעיות), וכיון שמדובר במקום של פיקוח נפש אין 'רשעה' וממילא פטור מתשלומים, כמו 'קים ליה ברבה מיניה'. כאן האדם היה צדיק, שהרי מדובר במקרה של פיקוח נפש, ולכן יפטור גם מתשלומים; לכן צריך לומר בדעתם שהרמב"ם סובר פיקוח נפש זה 'דחוויה' ולכן חייב בתשלומים (כמו התוספות), והראב"ד סבר שפיקוח נפש הו 'הותרה' ולכן פטור מתשלומים.

אבל קשה לראב"ד מהגמרא שלנו, ש'אסור להציל עצמו בממון חברו', ולדעת הראב"ד מותר להציל עצמו ואפי' פטור מתשלומים.

לכן מחלק ה'אבן האזל' בין המקרים של 'אנסוהו גויים' לבין 'להציל עצמו'. כאשר האונס הוא על עצם הממון 'אנסוהו גויים' להביא ממון חברו' פטור לראב"ד, אבל כאשר יש אונס עצמי והממון הוא רק חלק

⁵ וכן אנחנו מוצאים ברמב"ם לענין טומאה (ביאת מקדש ד, טו): "ומפני מה מחזרין על הטהורים מבית אב אחר, מפני שהטומאה לא הותרה בציבור אלא באיסורה עומדת ודחוויה היא עתה מפני הדחק, ואין דוחזין כל דבר הנדחה אלא במקום שאי אפשר".

מההצלה, אז חייב על הנזק גם לראב"ד. הוא מביא לכך ראייה מהלכות יסודי התורה (ה, ד-ו), ששם הרמב"ם בהלכה ד' כותב:

"וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבר ועבר ולא נהרג הרי זה מחלל את השם... ואף על פי כן מפני שעבר באונס אין מלקין אותו ואין צריך לומר שאין ממיתין אותו בית דין אפילו הרג באונס שאין מלקין וממיתין אלא לעובר ברצונו בעדים והתראה".

ואילו בהלכה ו' כותב:

"כענין שאמרו באנסין כך אמרו בחלאים. כיצד? מי שחלה ונטה למות ואמרו הרופאים שרפואתו בדבר פלוני מאסורין שבתורה עושין, ומתרפאין בכל אסורין שבתורה במקום סכנה חוץ מע"ז ג"ע ושפ"ד שאפילו במקום סכנה אין מתפאין בהן. ואם עבר ונתרפא עונשין אותו בית דין ענש הראוי לו". ולכאורה יש כאן סתירה שבהלכה ד' כותב שאין מענישים אותו ואילו בהלכה ו' כותב שמענישים אותו, אלא שהחילוק הוא כמו שאמרנו שתלוי האם האונס הוא על עצם הדבר האסור או שהדבר האסור הוא רק סיבת הצלה מפיקוח נפש שנובע מדבר אחר.

והסברה בזה היא שאם פיקוח הנפש היה בעצם הממון אז ההיתר חל גם על עצם הממון, אבל כאשר הפיקוח נפש לא קיים על הממון עצמו אלא בעלמא והממון הוא רק גורם בהצלה, ההיתר חל על השימוש בממון ולא על עצם הממון, ולכן יהיה חייב לשלם.

יוצא שהראב"ד מודה לרמב"ם במקרה של הגמרא שלנו, שחייב על הממון, כי הממון היה רק גורם בהצלה, ולא סיבת האונס עצמו. אבל במקרה של 'אנסוהו גויים' (ב"ק קיז.), הראב"ד באמת חולק על הרמב"ם וסובר שאפילו הביא להם בידיים פטור.

לפי"ז אפשר להסביר את רש"י, שבמקרה שהפיקוח נפש הוא לא על עצם הממון אלא פיקוח נפש בעלמא, רש"י סובר שאסור להציל עצמו בממון חברו. אולם במקרה שהפיקוח נפש הוא על עצם הממון, גם רש"י יודה לראב"ד שמותר להציל עצמו בממון חברו ופטור מלשלם.

סיכום

התחלנו את המאמר בשאלה מה כוונת הגמרא במשפט "אסור להציל עצמו בממון חבירו". ראינו שבדברי רש"י לכאורה משמע כפשוטו שאין פיקוח נפש דוחה איסור גזל, הבאנו לזה עוד מקורות מהבבלי והירושלמי וניסינו להסביר מה הסברה בזה. הוספנו שניתן להבין את רש"י כמו תוספות רבינו פרץ שכוונת הגמרא שבמקום שאתה יכול להינצל מבלי להזיק לממון חברך אז יש איסור להזיק לו.

ראינו בשיטת תוספות שהיה פשוט לו שפיקוח נפש דוחה את איסור גזל רק שחייב לשלם, וראינו שכן גם שיטת הרא"ש. הבאנו שני הסברים מה היה הספק של דוד לפי שיטת תוספות והרא"ש: הסבר אחד האם פיקוח נפש זה גדר של הותרה או של דחוייה והסבר נוסף האם פיקוח נפש מוגדר כאונס גמור. הסברנו ע"פ סדר הפסוקים מדוע היה חשוב כ"כ לדוד לשאול את הסנהדרין באמצע הקרב. ראינו את מחלוקת הרמב"ם והראב"ד האם חייב לשלם כאשר מציל עצמו בממון חבירו הסברנו שנחלקו בגדרי הותרה ודחוייה ולבסוף חילקנו בין מקרה של פיקוח נפש על הממון עצמו לבין מקרה שהממון הוא רק סיבה חיצונית של הצלה.